

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України: затв. Наказом Ген. Прокуратури України від 12.04.2016 року № 149. Дата оновлення: 12.04.2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0149900-16> (дата звернення: 18.11.2018).
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 18.11.2018).
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 31.08.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 18.11.2018).

Кузьменко Наталія Олексіївна,

провідний консультант відділу європейського права та міжнародної інтеграції Інституту законодавства Верховної Ради України;

Кузьменко Ганна Володимирівна,

студентка Національного університету «Києво-Могилянська академія»

ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Осмислення теоретико-методологічних аспектів дослідження феномену корупції потребує передусім з'ясування змісту та сутності цієї наукової категорії. Адже початок будь-якого ґрунтовного наукового дослідження, що має на меті отримання нового об'єктивного знання, сформульованого у чітких та логічних висновках, потребує визначального уточнення змісту опорних понять, з'ясування постановки проблеми тощо. Особливої актуальності вищезазначене твердження набуває в процесі розкриття наукової категорії «корупція». Адже у сучасному широкому науковому дискурсі досить важко віднайти інше наукове поняття, яке було б таким звичним і здавалося очевидним та водночас таким невизначеним. Складність, багатоаспектність та динамічність цього соціального явища вже апіорі зумовлює неможливість однастайного сприйняття та розуміння феномену корупції і, разом з тим, формулювання єдиного загальноприйнятого «канонічного» визначення. Внаслідок чого поняття корупції іноді має різне тлумачення у національному законодавстві багатьох держав.

Зважаючи на це, у міжнародних договорах у сфері протидії корупції надаються досить загальні визначення, які стосуються характеристики корупційних злочинів, а кожній державі надається право самостійно визначати можливість застосування положень антикорупційних документів з урахуванням особливостей не тільки національного законодавства, але і її правової системи. Зокрема, у ст. 5

Конвенції ООН проти корупції (2003 р.) зазначено, що держави-учасники розробляють та реалізують антикорупційну політику згідно з основоположними принципами своєї правової системи [1].

Більше того, у міжнародних договорах передбачено право держав-учасників самостійно розглядати можливість криміналізації низки корупційних діянь. Так, зокрема, у всіх складах корупційних діянь, які містяться в Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), зазначено, що їх кваліфікація у якості кримінальних злочинів здійснюється у відповідності до внутрішнього права держав-учасників [2]. Водночас у ст.15 Конвенції ООН проти корупції визначено, що кожна держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання кримінально караними корупційних діянь [1]. Крім того, Конвенцією ООН проти транснаціональної злочинності (2000 р.) передбачено, що кожна держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися для того, щоб визнати в якості кримінально караних корупційні діяння [3].

Разом з тим для створення дієвої правової бази та ефективного застосування існуючих антикорупційних норм, а також з метою успішного здійснення міжнародного співробітництва в сфері боротьби з корупцією необхідне однакове розуміння і тлумачення поняття «корупція». Як зазначає Г.І. Богуш, «значення міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією полягає не тільки у становленні ефективних механізмів протидії транснаціональним формам корупції, але й у формуванні єдиної загальносвітової «антикорупційної мови», понятійного апарату, без яких ефективна антикорупційна політика є неможливою» [4, с. 5].

Втім, незважаючи відсутність у більшості міжнародних антикорупційних актів безпосереднього та чіткого визначення поняття корупції, у деяких універсальних та регіональних міжнародних документах таке визначення все ж надається. Так, одним із перших міжнародно-правових документів, у якому надавалося визначення «корупції», став Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. Так, у ст. 7 цього Кодексу поняття корупції вживається у значенні підкупу: «Хоча поняття корупції повинно визначатися у відповідності до національного права, варто розуміти, що воно охоплює здійснення або нездійснення будь-якої дії під час виконання обов'язків або у зв'язку із цими обов'язками внаслідок подарунків, що вимагаються або отримані, обіцянок або стимулів або їх незаконне отримання кожного разу, коли має місце така дія або бездіяльність» [5].

Водночас у ст. 2 Цивільної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.) зазначено, що «корупція» означає прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабаря чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання,

які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабаря, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи [6]. Щоправда, Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією має досить специфічний предмет регулювання. Основна увага цієї Конвенції зосереджена навколо питань стягнення збитків внаслідок корупції, регламентації відповідальності, строку давності та інших питань, не пов'язаних із криміналізацією корупційних діянь. Отже, Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією надає лише загальне визначення корупції для цілей цієї Конвенції.

Разом з тим відсутність визначення «корупції» у міжнародно-правових документах, певною мірою, компенсує безпосереднє розкриття змісту цієї правової категорії через узагальнений перелік корупційних діянь, що підлягають криміналізації. Зокрема, у ст. 6 Міжамериканської конвенції проти корупції (1996 р.) до наведеного переліку корупційних діянь зараховано будь-яку дію або бездіяльність під час виконання службових повноважень урядовим чиновником або особою, які здійснюють публічні функції, з метою незаконного отримання прибутку для себе або третьої сторони [7]. Ще більш розгорнутий перелік складів корупційних злочинів надається у Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією [2] та Конвенції ООН проти корупції [1].

Очевидно, що такий розгорнутий перелік дозволяє кваліфікувати у якості кримінально караних конкретні види діянь, що було б неможливо у випадку єдиного загального визначення. Водночас відкритість переліку діянь, котрі кваліфікуються як акти корупції, надає можливість державам-учасникам визнати кримінально переслідуваними й інші форми корупції, які не задані у конвенціях.

Разом з тим встановлення єдиного конвенційного переліку діянь, що утворюють склади корупційних злочинів, закладає тенденцію до зближення національного законодавства держав, що забезпечується завдяки приведення державами-учасниками внутрішніх норм у відповідність до конвенційних положень.

Таким чином, складність, багатоаспектність та динамічність феномену корупції породжує труднощі формулювання узагальненого загальноприйнятого визначення «корупції». Єдине універсальне конвенційне визначення «корупції» відсутнє також і в більшості міжнародних антикорупційних актів, в яких поняття «корупції» розкривається через встановлення переліку складів корупційних злочинів. Антикорупційні міжнародні конвенції гарантують державам-учасникам право самостійно розглядати можливість криміналізації низки корупційних діянь з огляду на основоположні принципи своєї правової системи. Гнучкість такого підходу, з одного боку, дозволяє кваліфікувати у якості кримінально караних конкретні види корупційних діянь, що було б неможливо у випадку єдиного загального визначення, а, з іншого, надає можливість державам-учасникам визнати

кримінально переслідуваними й інші форми корупції, які не згадані у конвенціях. Водночас встановлення єдиного конвенційного переліку корупційних діянь закладає тенденцію до зближення національного законодавства держав та сприяє формуванню єдиної загальносвітової «антикорупційної мови», понятійного апарату, без яких ефективна антикорупційна політика унеможливується.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789.
4. Богуш Г.И. Коррупция и международное сотрудничество в борьбе с ней: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук – М., 2004. – 18 с.
5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р. [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
6. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
7. Міжамериканська конвенція проти корупції [Електронний ресурс] // режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089.

Кузьменко Ігор Григорович,

ад'юнкт докторантури та аспірантури
Національної академії внутрішніх справ

УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Корупція в Україні сягнула великих масштабів, проникла в правоохоронну систему, зокрема органи Національної поліції України, створюючи реальну загрозу національній безпеці країни а також визнанню її авторитету світовою спільнотою. Відповідно до «Стратегії розвитку Міністерства внутрішніх справ України», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 року № 1118-р [1, с. 7], дана проблема стає щораз актуальнішою, потребує ефективних теоретичних і практичних заходів профілактики й активного протистояння корупційним ризиків в системі кадрового забезпечення, оперативно-службової діяльності зокрема управлінського складу органів Національної поліції.